IMOVINSKOPRAVNI ZAHTJEV OŠTEĆENOG U ZAKONODAVSTVU I SUDSKOJ PRAKSI U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

UDK: 343.122:343.7(497.6)
Izvorni naučni rad

Dr. sc. Vedad Gurda, docent
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

Mr. Muhamed Tulumović
Sudija i predsjednik Općinskog suda u Tuzli

SAŽETAK

U radu je prikazan procesnopravni položaj oštećenog u krivičnom procesnom zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine u kontekstu imovinskopravnog zahtjeva. S tim u vezi, analizirana je njegova pravna priroda, pretpostavke za primjenu, te postupak i način odlučivanja o istom. Također, razmatrane su i zakonske pretpostavke i procedure za primjenu privremenih mjera osiguranja ovog zahtjeva, te medijacije između oštećenog i optuženog u pogledu nadoknade štete povodom izvršenog krivičnog djela. Paralelno s tim provedena su i empirijska istraživanja o korištenju ovih instituta u praksi sudova na području Federacije Bosne i Hercegovine. Utvrđeno je da sudovi u relativno malom broju slučajeva odlučuju o predmetnom zahtjevu u krivičnom postupku, kao i da uopće ne primjenjuju privremene mjere njegovog osiguranja niti institut medijacije. Na kraju rada autori su ponudili i određene prijedloge de lege ferenda.

Ključne riječi: *oštećeni u krivičnom postupku, imovinskopravni zahtjev, privremene mjere, medijacija*

UVOD

Nesporno je kako žrtva, odnosno oštećeni kao neko ko (ne)posredno trpi posljedice određenog krivičnog djela predstavlja jedan od društvenih subjekata koji je najviše zainteresiran za rasvjetljavanje određenog kriminalnog događaja te njegovo pravomoćno okončanje pred tijelima krivičnog pravosuđa. No i pored te činjenice u krivičnom (posebno procesnom) pravu tokom XX vijeka fokus interesovanja je bio usmjeren ka slobodama i pravima osumnjičenog (optuženog), dok se žrtva kao „zaboravljena treća strana"[1] nalazila na marginama zanimanja krivičnopravnog sistema i u pojedinim zakonodavstvima njena pozicija se praktički ograničavala na ulogu svjedoka, bez značajnijih procesnih prava koja pripadaju strankama kao glavnim subjektima krivičnog postupka.[2] Međutim, tokom posljednjih nekoliko decenija dolazi do promjene paradigme posmatranja njene uloge unutar krivičnopravnog sistema i svojevrsne renesanse položaja žrtve u istom.[3] Tome je značajno doprinijela pojava pokreta za zaštitu žrtava u SAD-u i razvoj (druge) viktimologije krajem šesdesetih i početkom sedamdesetih godina prošlog vijeka,[4] čiji je dominantni narativ bio orjentiran ka afirmiranju pozicije žrtve unutar ovog sistema kao i u širem društvenom kontekstu, a koji je u konačnici rezultirao time da „žrtve krivičnih djela prestanu biti nevidljive".[5] Istina, ovakav narativ svoj idejni obol nije istovremeno dobio i u okrilju krivičnog procesnog prava. Naime, u vrijeme kada se javlja pokret za zaštitu žrtava na akademskoj sceni profesor Herbert L. Packer prezentira svoja dva teorijska modela krivičnog postupka (*crime control* i *due process* model),[6] unutar kojih

1 Hall, M. (2012.), *Victim of Crime: Policy and Practice in Criminal Justice,* Routladge, London-New York, 12;

2 Tomašević, G., Pajčić, M., *„Subjekti u kaznenom postupku, pravni položaj žrtve i oštećenika u novom kaznenom postupku"*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 15., br. 2/2008, 817.

3 *Ibid*, 820.

4 Ćopić, S. (2015.), *Restorativna pravda i krivičnopravni sistem: teorija, zakonodavstvo i praksa,* Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 42.

5 Bergelson, V. (2009.), *Victim"s Rights an Victim"s Wrongs: Comparative Liability and Criminal Law,*Stanford University Press, 11.

6 Vidi: Packer, H., *„Two Models of The Criminal Process",* University of Pennsylvania Law Review, vol. 113, no. 1, 1964, 1-68.

nije bilo posebnog govora o procesnoj poziciji žrtve krivičnog djela.[7] Tek tokom 90-ih godina teorijski je artikuliran i treći model, koji je u literaturi poznat kao *victim participation model,*[8] odnosno u nešto kasnijim izvedbama kao *victim satisfaction model,*[9] a čiji su proponenti apostrofirali potrebu da se u krivičnom postupku prema žrtvi ophodi sa poštovanjem i uvažavanjem njenog dostojanstva, te da konačna odluka povodom određenog krivičnog djela bude poštena i pravična (i) iz perspektive žrtve, odnosno da je primarna vrijednost koja bi trebala determinirati tok konkretnog krivičnog postupka ostvarenje satisfakcije žrtve.[10]

Doktrinarnom etabliranju ovog modela svakako da su doprinijeli i određeni međunarodni i supranacionalni dokumenti koji su u međuvremenu doneseni, a koji su tretirali i afirmirali poziciju žrtve krivičnog djela, poput *Deklaracije UN o osnovnim načelima pravde za žrtve zločina i zloupotrebe vlasti* iz 1985., te nekoliko dokumenata Vijeća Evrope, kao što su: *Evropska konvencije o naknadi štete žrtvama nasilnih krivičnih djela iz 1983., Preporuka br. R (85) 11 o položaju žrtve u okviru krivičnog prava i krivičnog postupka iz 1985.* te *Preporuka R(87)21 o pomoći žrtvama i sprje-*

7 O mogućim razlozima zašto unutar spomenutih modela nije značajnije naglašena i procesna uloga žrtve vidi u: Ilić, G., *„O položaju oštećenog u krivičnom postupku",* Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, god. LX, br. 1/2012, 138.

8 Idejnim utemeljiteljem odnosnog modela smatra se Daglas Evan Beloof. O karakteristikama istog više u: Beloof, D. *„The Third Model of Criminal Process: The Victim Participation Model",* Utah Law Review, no. 2/1999, 295-299.

9 Stickels, J., *„The Victim Satisfaction Model of the Criminal Justice System"*, Journal of Criminology and Criminal Justice Research&Education, vol. 2, no. 1/2008., 7-8.

10 U spominjanom periodu dolazi i do snažnog razvoja *restorativne pravde* kao nove paradigme pristupa pravdi, koji predstavlja ozbiljnu alternativu tradicionalnom krivičnopravnom sistemu, unutar kojeg žrtva ima izuzetno naglašenu i proaktivnu ulogu glede rješavanja konflikta koji nastaje učinjenjem krivičnog djela. Nesporno je kako je i novi idejni talas koji je iznjedrio koncept restorativne pravde dao značajan doprinos osnaživanju žrtve krivičnog djela u širem društvenom kontekstu pa i u okrilju krivičnog prava. O restorativnoj pravdi više u: Ćopić, S., *Restorativna pravda i krivičnopravni sistem: teorija, zakonodavstvo i praksa;* Strang, H. (2002.), *Repair or Revange: Victims and Restorative Justice,* Oxford: Claredon Press; Johnstone, G., Van Ness, D. (eds.) (2011.), *Handbook of Restorative Justice,* Willan Publishing.

čavanju viktimizacije iz 1987.[11] Dodatne normativne aktivnosti na jačanju položaja žrtve u okviru Vijeća Evrope događaju se u prvoj dekadi ovog vijeka, kada je donesena *Preporuka Rec (2006)8 o pomoći žrtvama krivičnih djela iz 2006.* te *Konvencija o suzbijanju trgovanja ljudima (2007.)* i *Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (2011.),* kao *hard law* pravni akti kojima je uređen položaj specifičnih kategorija žrtava krivičnih djela. U ovom periodu poduzimaju se i značajne aktivnosti na unapređenju pozicije žrtve u okviru prava Evropske Unije, kroz usvajanje *Okvirne odluke 2001/220/PUP o položaju žrtava u krivičnom postupku iz 2001.*, određenog broja drugih direktiva, te na koncu *Direktive 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda za prava, podršku i zaštitu žrtava krivičnih djela*,[12] kojom je zamjenjena spomenuta okvirna odluka.[13]

Žrtvi krivičnog djela pripada određena procesna uloga i u domaćem sistemu krivičnog pravosuđa, s tim da bosanskohercegovačko krivičnoprocesno zakonodavstvo ne operira pojmom žrtve, već usvaja termin oštećeni, koji je najčešće i žrtva krivičnog djela.[14] Shodno ekspresiji zako-

11 Burić, Z., *„Položaj žrtve u hrvatskom i makedonskom kaznenom procesnom pravu kroz prizmu okvirne odluke o položaju žrtava u kaznenom postupku“,* Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61, br. 2/2011, 498.

12 O razvoju prava žrtava u krivičnom pravu Evropske Unije više u: Burić, Z., *„Novi položaj žrtve u kaznenom postupku – u povodu obveze transponiranja direktive 2012/29/EU u hrvastki kaznenopravni sustav“,* Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, br. 2/2015, 386-389; Rafaraci, T., *New Perspectives for the Protection of the Victims in the EU* in: Ruggeri, S. (ed.) (2015.), *Human Rights in European Criminal Law: New Developments in European Legislation and Case Law after the Lisabon Treaty,* Springer, 215-228.

13 Treba istači da su nakon *Deklaracije o osnovnim načelima pravde za žrtve zločina i zloupotrebe vlasti* iz 1985. u novijem periodu i u okviru Ujedinjenih nacija doneseni pojedini dokumenti koji su usmjereni ka promovisanju prava žrtava, poput *Osnovnih principa i smjernica o pravu na pravni lijek i obeštećenju žrtava teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava (GA UN Res. 60/147)* iz 2005. i *Smjernica za djecu žrtve i svjedoke* (2005.) te *Nacrta Konvencije o pravdi i podršci za žrtve krivičnih djela i zlouporabe moći* iz 2010. Vidi: Ilić, G., *„O položaju oštećenog u krivičnom postupku“,*140, Letschert, R.,Van Dijk, J. (eds.) (2011.)*, The New Faces of Victimhood: Globalization,Transnational Crimes and Victim Rights,* Springer, 20.

14 Riječ je o dva bliska, no mogućno je ipak različita subjekta. Stoga pojedina susjedna zakonodavstva, poput zakonodavstva Republike Hrvatske, prave

nodavca pod pojmom *oštećeni* se razumijeva *osoba kojoj je krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo neko lično ili imovinsko pravo.*[15] Pri tome, imajući u vidu činjenicu da ne obnaša osnovne procesne funkcije isti se tradicionalno ubraja u sporedne subjekte krivičnog postupka.[16] Pa premda su, kako je prethodno istaknuto, na međunarodnom planu prisutni trendovi osnaživanja položaja žrtve (oštećenog), te se slične tendencije uočavaju i u uporednom pravu, posljednom reformom krivičnoprocesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini iz 2003. godine procesna pozicija oštećenog je značajno oslabljena. Naime, u okviru predmetne reforme suspendirane su značajne ovlasti oštećenog u oblasti krivičnog gonjenja, kroz ukidanje instituta privatnog i supsidijarnog tužitelja, na koji način je oštećeni *de iure* gurnut na marginu krivičnog postupka, a posebno se nedovoljna zaštita interesa oštećenog uočava u pravosudnoj praksi[17]

---

distinkciju između pojmova oštećenog i žrtve krivičnog djela, te ih tretiraju kao dva odvojena procesna subjekta (Vidi: Pavišić, B. (2013.), *Komentar Zakona o kaznenom postupku*, Drugo izdanje, Dušević&Kršovnik, Rijeka, 194-195). Imajući u vidu da se domaći zakonodavci nisu opredjelili za takav pristup u tekstu koji slijedi spomenuti pojmovi će se povremeno koristiti kao sinonimi.
S druge strane, u (domaćoj) nauci termin oštećeni se dominantno koristi u okrilju krivičnog procesnog prava, dok se izraz žrtva uglavnom rabi u raspravama iz oblasti kriminalistike, kriminologije i viktimologije. Na kraju, u nauci krivičnog materijalnog prava obično se govori o pasivnom subjektu krivičnog djela. Uporedi: Sijerčić-Čolić, H. (2012.), *Krivično procesno pravo, Knjiga I*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, treće dopunjeno i izmijenjeno izdanje, 232.

15 Član 20., st. 1., tač. h. *Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine,* Sl. glasnik BiH, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06,76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13 (u daljem tekstu: ZKP BiH), član 21., st. 1., tač. h, *Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sl. novine FBiH, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04,28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 64/07, 9/09, 12/10 i 18/13 (u daljem tekstu: ZKP F BiH) , član 20., st. 1., tač. h. *Zakona o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine*, Sl. glasnik BD BiH, br. 10/03, 48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07,2/08 i 17/09 (u daljem tekstu: ZKP BD BiH), član 20. st. 1. tačka ž. *Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske*, Službeni glasnik RS, br. 53/12. (u daljem tekstu: ZKP RS).

16 Radulović, D. (2009.), *Krivično procesno pravo (drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje),* Pravni fakultet u Podgorici, Podgorica, 77.

17 Dautbegović, A., Pivić, N., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine“*, Anali Pravnog fakulteta u Zenici, br. 5, 2010, 11, 30, Filipović, LJ.,

No i pored predmetne marginalizacije njemu u pozitivnom zakonodavstvu stoji na raspolaganju korpus različitih prava,[18] koja su uglavnom vezana za obnašanje procesnih uloga svjedoka i ovlaštenika za ostvarenje imovinskopravnog zahtjeva.[19] Kada se pojavljuje u prvoj ulozi (ulozi svjedoka), iako predstavlja sporedni procesni subjekt, on je jako važna figura za krivično pravosuđe, jer se često dešava da je oštećeni kao žrtva jedini svjedok izvršenja krivičnog djela.[20] Naravno, obnašanjem date uloge on ne doprinosi samo interesima krivičnog pravosuđa za efikasnijim procesuiranjem učinitelja krivičnog djela, već ostvaruje i sopstvene interese, s obzirom da je nesporni interes svake žrtve (oštećenog) da učinitelj krivičnog djela kojim je ona viktimizirana bude procesuiran i sankcioniran za isto. Paraleno s tim, legitimni interes i pravo oštećenog jeste da mu se nadoknadi šteta koja je prouzrokovana izvršenjem krivičnog djela. Nadoknadu ove štete oštećeni može potraživati u građanskoj parnici ili već u okviru krivičnog postupka primjenom instituta *imovinskopravnog zahtjeva.*

Upravo institut imovinskopravnog zahtjeva predstavlja osnovni predmet istraživanja ovog rada. S tim u vezi, u radu je data normativna analiza referentnog legislativnom okvira kojim je uređen predmetni institut u Bosni i Hercegovini te su prezentirani rezultati istraživanja o obimu primjene imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku, kao i mjera za njegovo osiguranje u praksi sudova na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine. Na kraju, nastojalo se utvrditi da li i u kojoj mjeri se u praksi koristi institut *medijacije* kao potencijalni alternativni način rješavanja spora o postavljenom imovinskopravnom zahtjevu.

„*Položaj oštećenog u krivičnom postupku*“, Pravo i pravda, Sarajevo, god. VIII, br. 1/2009, 297.

18 O pravima i dužnostima oštećenog u krivičnom postupku vidi više u: Sijerčić-Čolić, H., *op. cit.,* 232-234.

19 Dautbegović, A., Pivić, N., *op. cit.,* 30.

20 Krapac, D. (2000), *Kazneno procesno pravo,* Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 136.

1. PRAVNA PRIRODA I PREDNOSTI PRIMJENE IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTJEVA

Premda osnovni predmet krivičnog postupka čini raspravljanje i utvrđivanje postojanja krivičnog djela i krivnje učinioca, te odlučivanje o izricanju krivičnopravne sankcije, sud u datom postupku može raspravljati i o sporednim predmetima, i to: a) imovinskopravnom zahtjevu, b) prethodnim pitanjima te c) troškovima krivičnog postupka.[21] Dok rasprava i odlučivanje o troškovima krivičnog postupka čini obavezni sporedni predmet krivičnog postupka, odluke o prethodnim pitanjima i imovinskopravnom zahtjevu predstavljaju *fakultativne* sporedne predmete krivičnog postupka.[22] Kada je riječ o institutu imovinskopravnog zahtjeva, koji je u osnovi vezan za građanskopravno potraživanje naknade štete, *ratio* mogućnosti raspravljanja o tom pitanju u krivičnom postupku proizilazi iz činjenice da je takva šteta oštećenom prouzrokovana upravo učinjenjem krivičnog djela.[23] Raspravljanje odnosnog pitanja unutar krivičnog postupka u literaturi se, prije svega, opravdava razlozima procesne ekonomičnosti, kako sudovi o istim činjenicama ne bi morali raspravljati u dva različita postupka. Naime, raspravljajući o krivičnom djelu i krivnji učinioca sud istovremeno izvodi dokaze i o građanskom sporu nastalom između optuženog i oštećenog,[24] te se čini više nego racionalnim takav spor riješiti već unutar krivičnog postupka, a ne ponovo iste dokaze izvoditi i u parničnom postupku. Osim toga, krivični postupak je efikasniji u odnosu na parnični, a naročito kada se ima u vidu činjenica da često parnični sudovi čekaju da se krivični postupak okonča pravosnažnom presudom, pa da tek onda odlučuju o naknadi štete. Dodatno, postupak po imovinskopravnom zahtjevu je jeftiniji jer oštećeni ne snosi troškove dokaza vezanih uz kazneni predmet,

21 Bubalović, T., Pivić, N. (2016.), *Krivično procesno pravo: opći dio*, Pravni fakultet u Univerziteta u Zenici, 163.

22 Simović, M., Simović, V. (2016.), *Krivično procesno pravo: uvod i opšti dio (četvrto izdanje),* Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću, 253.

23 Šago, D., Pleić, M., *„Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku"*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 33, br. 2, 2012, 969.

24 Bubalović, T., Pivić, N., *„Pravo oštećenog na imovinskopravni zahtjev u krivičnom postupku",* Pravna riječ, Banja Luka, br. 37, 2013, 547.

ali ni onih koje sam predloži, a isključivo su vezani uz imovinskopravni zahtjev.[25] Na kraju, prednosti podnošenja imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku iz perspektive oštećenog vezane su za činjenicu da on ne bi morao da vodi ponovni postupak koji bi ga izložio, ne samo sudskim troškovima, već i eventualnom ponovnom saslušavanju i ispitivanju o traumatičnom događaju o kome je već saslušavan u krivičnom postupku.

Odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu unutar krivičnog postupka se označava i kao *adhezioni* ili *pridružni postupak,* s obzirom da je krivičnom postupku pridružena rasprava o vankrivičnom predmetu. Riječ je o građanskom predmetu u odnosu na koji se primjenjuju pravila krivičnog postupka, a supsidijarno i pravila građanskog procesnog prava.[26] Ipak, sama činjenica da je raspravljanje o nekom građanskopravnom pitanju pridruženo krivičnom postupku ne znači da bi se njemu trebala posvetiti manja pažnja nego osnovnom predmetu krivičnog postupka. To nije smisao adhezionog zahtjeva u krivičnom postupku[27].[28]

Ovakav model ostvarivanja imovinskih prava i obeštećenja žrtve (oštećenog) u okviru krivičnog postupka susreće se i u legislativi svih država sa prostora bivše SFRJ te Njemačke. S druge strane, u zakonodavstvima Francuske i Italije prihvaćen je model shodno kojem se o imovinskopravnom zahtjevu oštećenog odlučuje podnošenjem građanske tužbe i vođenjem građanske parnice unutar krivičnog postupka, a različiti ekvivalenti ovom modelu susreću se i u mnogim drugim

25 Šago, D., Pleić, M., *„Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku",* 571-572.

26 Pavišić, B. i saradnici (2011.), *Kazneno postupovno pravo (četvrto izdanje),* Dušević&Kršovnik, Rijeka, 89.

27 Radulović, A., Šarin, D., *„Neke aktualne građanskopravne dimenzije kaznenog prava i sudovanja - ustavnopravni aspekti",* Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37, br. 1/2016, 106.

28 Pri tome, premda se predmetni način postupanja označava kao adhezioni postupak u konkretnom slučaju nije riječ o nekom posebnom postupku, već sud samo ima ovlaštenja da u redovnom krivičnom postupku odlučujući o krivičnoj stvari odluči i o imovinskopravnom zahtjevu. Sijerčić-Čolić, H. et al. (2005.), *Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini,* Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija, Sarajevo, 544.

državama *civil law* sistema. Na kraju, treći model rješavanja ovog pitanja na tlu evropskog kontinenta, a koji je imanentan zemljama *common law* sistema, poglavito Engleskoj, podrazumijeva takvo rješenje shodno kojem oštećeni (žrtva) pravo na naknadu štete koja je prouzročena krivičnim djelom može tražiti isključivo u građanskoj parnici. Istina, engleski sudovi mogu, kada donesu osuđujuću presudu, naložiti optuženom da žrtvi plati naknadu za povredu, gubitak ili štetu nastalu krivičnim djelom, pri čemu takav nalog ima karakter krivične sankcije, čije izricanje ne ovisi o volji i zahtjevu žrtve, niti žrtva ima bilo kakvu procesnu mogućnost da utječene na odluku suda ukoliko isti ne naloži učinitelju nadoknadu štete u krivičnom postupku.[29]

2. PRETPOSTAVKE ZA OSTVARENJE IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTJEVA U KRIVIČNOM POSTUPKU

U skladu sa član 207. stav 1. ZKP FBiH[30] o imovinskopravnom zahtjevu koji je nastao usljed učinjenja krivičnog djela raspravlja se na prijedlog ovlaštene osobe u krivičnom postupku ukoliko se time ne bi znatno odugovlačio postupak . Tumačenjem navedene odredbe moguće je derivirati nekoliko uvjeta (pretpostavki) za raspravljanje odnosnog zahtjeva u ovoj vrsti postupka.

Prije svega, a) takav zahtjev mora imati neposredni koneksitet sa krivičnim djelom jer bi u protivnom bilo bespredmetno raspravljati o istom unutar krivičnog postupka. Dodatno, b) o istom sud ne odlučuje *ex officio* već isključivo po prijedlogu ovlaštene osobe, čak niti u slučaju kada postojanje štete ili visina štete predstavljaju neko od obilježja krivičnog djela.[31] Aktivnu legitimaciju za podnošenje ovog prijedloga ima oštećeni, kao i svaka druga osoba koja je zakonom ovlaštena da takav zahtjev ostvaruje u parničnom postupku (član 208. stav 1. ZKP

29 Više u: Šago, D., Pleić, M., *„Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku“,* 589-996.

30 Član 193. stav 1. ZKP BiH, član 193. stav 1. ZKP BD BiH, član 103. stav 1. ZKP RS.

31 Radulović, D. (2009.) *Komentar Zakona o krivičnom postupku Crne Gore,* Pravni fakultet Univerziteta Crne Gore, Podgorica, 280.

FBiH)[32].[33] Takva osoba mora imati stranačku sposobnost koja se određuje po pravilima građanskog procesnog prava, kao i pravni interes za podnošenje prijedloga, jer je imovinskopravni zahtjev u adhezijskom postupku ekvivalent tužbenom zahtjevu u parnici.[34]

Također, c) datim prijedlogom se ne može tražiti raspravljanje svakog imovinskopravnog potraživanje koje se inače može raspravljati u parnici, a koje je proisteklo iz krivičnog djela, već domaći zakoni definiraju zatvoreni krug (*numerus clausus*) potraživanja koja se mogu istači u datom prijedlogu te predstavljati predmet adhezijskog postupka.[35] Naime, imovinskopravni zahtjev se može odnositi isključivo na: *naknadu štete, povrat stvari i poništenje određenog pravnog posla* (član 207. stav 2. ZKP FBiH).[36] Drugi zahtjevi koji bi se inače mogli tražiti u parnici (npr. utvrđivanje nedostojnosti za naslijeđivanje, opozivanje testamenta, poništaj braka itd.) ne mogu se ostvarivati u krivičnom postupku.[37] Pri tome, naknada štete obuhvata kako imovinsku (materijalnu) tako i neimovinsku (nematerijalnu) štetu, dok se povrat stvari može odnositi na pokretnu i nepokretnu stvar uz uvjet da je ista pripadala oštećenom i da se nalazi kod optuženog ili nekog drugog učesnika u krivičnom postupku, odnosno osobe kojoj su je oni dali na čuvanje (čl. 213. ZKP FBiH).[38] Dodatno, zahtjev za poništenje pravnog

32 Član 194. stav 1. ZKP BiH, član 194. stav 1. ZKP BD BiH, član 104. stav 1. ZKP RS.

33 Koji je krug potencijalno tako legitimiranih osoba vidi više u: Sijerčić-Čolić, H. et al. (2005.), *Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini,* 551.

34 Kunštek, E. u: Pavišić, B. (2013.), *Komentar Zakona o kaznenom postupku (drugo izdanje)*, 396-397.

35 Za razliku od drugih zakonodavstava iz okruženja koja također usvajaju ovakav pristup, krivično procesno zakonodavstvo Republike Hrvatske od 2008. je predmet adhezijskog postupka proširilo na svaki zahtjev koji se može postaviti u parnici, što predstavlja legislativnu novinu koja neupito doprinosi poboljšanju položaja oštećenog u krivičnom postupku. Tako: Šago, D., Pleić, M., *„Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku“,* 577-978.

36 Član 193. stav 2. ZKP BiH, član 193. stav 2. ZKP BD BiH, član 103. stav 2. ZKP RS.

37 Simović, M., Simović, V. (2016.), *Krivično procesno pravo: uvod i opšti dio (četvrto izdanje),* 255.

38 Član199. ZKP BiH, član 199. ZKP BD BiH, član 109 ZKP RS.

posla može se odnositi na različite pravne poslove: jednostrane ili dvostrane, teretne ili dobročine te one sklopljene *inter vivos* ili *mortis causa*. U svakom slučaju, ovlaštena osoba u prijedlogu može istači jedan ili kumulirati više pomenutih zahtjeva te u skladu sa principom identiteta zahtjeva i odluke sud takvoj osobi može dosuditi samo ono što je tražila datim podneskom.[39]

d) Na kraju, domaći zakonodavci raspravu o imovinskopravnom zahtjevu uvjetuju činjenicom da se na taj način ne bi znatno odugovlačio krivični postupak. Insistiranje na ovom uvjetu neupitno doprinosi ostvarivanju temeljnih ciljeva krivičnog postupka,[40] koji je prevashodno vezan za raspravljanje *cause criminalis,* a također kontribuira i suđenju u razumnom roku, koje predstavlja jedno od osnovnih prava osumnjičenog (optuženog) te sastavnicu fundamentalnog procesnog načela pravičnog suđenja.[41] Pri tome, negativnu pretpostavku za odlučivanje o imovinskopravnom zahjevu u krivičnom postupku ne čini bilo koje, već isključivo *znatno* odugovlačenje krivičnog postupka. Kada to postoji faktičko je pitanje koje se rješava u svakom konkretnom slučaju. U literaturi se ističe da bi, sa stanovišta logike, znatno odugovlačenje postupka postojalo ako je potrebno da se izvode posebni dokazi samo stoga kako bi se utvrdila osnovanost imovinskopravnog zahtjeva ili ako bi to zahtijevalo duže vrijeme (npr. zbog različitih vještačenja ili nepoznatih adresa svjedoka).[42] U svakom slučaju kada odluči da iz ovog razloga nije moguće raspravljanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku te oštećenog uputi da isti ostvari u parnici, sud bi morao obrazložiti na osnovu kojih činjenica je došao do zaključka da bi adheziono raspravljanje znatno odugovlačilo krivični postupak. Bez takvog obrazloženja sudska odluka bi u najmanju ruku bila neuvjerljiva.[43] Međutim, pojedini autori primjećuju kako se u sud-

39 Sijerčić-Čolić, H. (2012.), *Krivično procesno pravo, Knjiga I*, 240.

40 Bubalović, T., Pivić, N., *„Pravo oštećenog na imovinskopravni zahtjev u krivičnom postupku“,* 548.

41 O ovom načelu više u: Bejatović, S., Jovanović, I (ur.) (2015.), *Glavni pretres i suđenje u razumnom roku: regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni,* Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd.

42 Sijerčić-Čolić, H. et al. (2005.), *Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini,* 548.

43 *Ibid.*

skoj praksi ovakve odluke olahko donose,[44] te da su, štaviše, nerijetko povezane sa propustom suda da utvrdi sve pravno relevantne činjenice za odlučivanje o glavnom predmetu krivičnog postupka. Naime, kada utvrdi da je optuženi počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret te da je kriv za isto, sud je prilikom izbora i odmjeravanja kazne dužan uzeti u obzir sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, pa, između ostalog, i jačinu povrede ili ugrožavanja zaštićenog dobra, koja je često povezana sa stepenom ugrožavanja ili povrede ličnog ili imovinskog prava oštećenog. Konsekventno tome, za pravilno odmjeravanje kazne, odnosno za rješavanje glavne krivičnopravne stvari nužno je utvrditi i obim štete, odnosno stepen povrede koju je pretrpio oštećeni. Neupitno je da bi, kada bi sud revnosno ispunio tu svoju obavezu koja je vezana za glavni predmet krivičnog postupka, bile stvorene i pretpostavke za raspravljanje imovinskopravnog zahtjeva kao sporednog predmeta bez znatnijeg odugovlačenja krivičnog postupka.[45]

Pored pobrojanih, koje su eksplicitno naglašene u odredbi čl. 193. stav 1. ZKP BiH, u teoriji se spominju i neke druge pretpostavke nužne za raspravljanje predmetnog zahtjeva. S tim u vezi, ističe sa da se e) mora raditi o zahtjevu koji se može ostvariti u parnici, te da isti f) mora biti usmjeren prema optuženom a ne nekom trećem licu.[46]

3. POSTUPAK I ODLUČIVANJE O IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU

Postupak krivičnog suda povodom prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva reguliran je odredbama krivičnog procesnog, a ne parničnog procesnog prava.[47] Ipak, kao što je prethodno istaknu-

44 Uporedi: Šago, D., Pleić, M., *„Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku“,* 583, Filipović, LJ., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku“*, 327.

45 Filipović, LJ., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku“*, 327.

46 Kaleb, Z., *„Novo uređenje instituta oduzimanja imovinske koristi prema noveli Kaznenog zakona s osvrtom na dosadašnju sudsku praksu: usporedba s odlukom o imovinskopravnom zahtjevu“,* Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 10, br. 2/2003, 467.

47 Bubalović, T., Pivić, N., *„Pravo oštećenog na imovinskopravni zahtjev u krivičnom postupku“,* 554.

to, u istom se supsidijarno primjenjuju i pravila parničnog procesnog prava.[48] Primjera radi, imajući u vidu da spomenuti prijedlog može podnijeti osoba koja je zakonom ovlaštena da takav zahtjev ostvaruje u parničnom postupku (čl. 194. stav 1. ZKP BiH), pitanje aktivne legitimacije za pokretanje adhezionog postupka će se, ipak, rješavati po pravilima parničnog procenog prava. Također, s obzirom da je predmet raspravljanja u ovom postupku građanska stvar, određena pitanja će se rješavati shodno pravilima građanskog materijalnog prava u širem smislu. S tim u vezi, primjera radi, pitanja naknade štete, povrata stvari i poništenja određenog pravnog posla raspraviti će se u skladu sa pravilima obligacionog i stvarnog prava.

Prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva podnosi se tužitelju, odnosno sudu. Isti se može postaviti već u ranim stadijima krivičnog postupka, a najkasnije do završetka glavnog pretresa ili pretresa za izricanje krivičnopravne sankcije pred sudom (čl. 209. stav 1. i 2. ZKP FBiH)[49].[50] Štaviše, pojedini organi krivičnog postupka *dužni su ovlaštenu osobu podučiti* da tokom istog ima pravo postaviti imovinskopravni zahtjev. S tim u vezi, tužitelj ili druga osoba koja po zahtjevu tužitelja saslušava oštećenog kao svjedoka u istrazi ima obavezu da ga pita da li želi da u krivičnom postupku ostvaruje imovinskopravni zahtjev (čl. 100. stav 10. ZKP FBiH).[51] Isto tako, dužnost je sudije, odnosno predsjednika vijeća na početku glavnog pretresa, ukoliko istom prisustvuje oštećeni koji još nije podnio imovinskopravni zahtjev, da ga pouči kako takav zahtjev može postaviti do okončanja glavnog pretresa (čl. 273. stav 4. ZKP FBiH).[52] Ipak, u literaturu se primječuje kako su predmetne zakonske odredbe u pogledu pouke oštećenog

48 Pavišić, B. i saradnici (2011.), *Kazneno postupovno pravo (četvrto izdanje),* 89.

49 Član195. stav 1. i 2. ZKP BiH, član 195. stav 1. i 2. BD BiH, član 105. stav 1. i 2. ZKP RS.

50 Do završetka glavnog pretresa ili pretresa za izricanje krivičnopravne sankcije ovlaštena osoba koja je ranije podnijela prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva može odustati od takvog prijedloga te ga ostvarivati u parnici (član 196. stav 1. ZKP BiH, član 2010. stav 1. ZKP FBiH, član 196. stav 1. BD BiH, član 106. stav 1. ZKP RS)

51 Član 86. stav. 10. ZKP BiH, član 86. stav 10. ZKP. BD BiH, član 78. stav 10. ZKP RS.

52 Član 258. stav 4. ZKP BiH, član 258. stav 4. ZKP. BD BiH, član 78. stav 10. ZKP RS.

neodređene i nepotpune,[53] s obzirom da se sadržina pouke iscrpljuje isključivo u pitanju oštećenom da li želi, odnosno u uputi da ima pravo postaviti odnosni zahtjev do okončanja pojedinog stadija postupka. Potpuna pouka bi, prije svega, podrazumjevala instrukciju tužitelja ili suda oštećenom da je dužan *određeno* definirati svoj prijedlog, u smislu da li se on odnosi na jedan ili sva tri moguća zakonska zahtjeva, te u kojem iznosu i koju vrste štete potražuje, odnosno povrat koje stvari ili poništenje kakvog pravnog posla zahtjeva. Takvo što je razumljivo imajući u vidu da dati prijedlog zamjenjuje tužbu u parničnom postupku te da se prilikom odlučivanja o istoj sud kreće u granicama postavljenog zahtjeva.[54] Dodatno, oštećenog bi trebalo poučiti kako je dužan ponuditi i dokaze kojima potvrđuje osnovanost svog zahtjeva. To je nužno stoga što je, shodno ekspresiji zakonodavca, osoba ovlaštena za podnošenje prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva dužna da *određeno* označi svoj zahtjev i da podnese *dokaze* (čl. 209. stav 3. ZKP FBiH)[55].[56] Na kraju, bilo bi ga neophodno uputiti da može podnijeti prijedlog za određivanje privremenih mjera osiguranja imovinskopravnog zahtjeva.[57]

Nadležni sud za odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu je stvarno i mjesno nadležni krivični sud bez obzira što bi za raspravljanje tog zahtjeva pred parničnim sudom bio nadležan drugi mjesno ili stvarno nadležan sud.[58] Kao što je prethodno istaknuto, zarad utvrđivanja činjenica koje su relevantne za odlučivanje o zahtjevu ovlaštena osoba za podnošenje prijedloga je dužna da podnese odgovarajuće

53 Filipović, LJ., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku“*, 324; Dautbegović, A., Pivić, N., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine“*, 15.

54 Simović, M., Simović, V. (2016.), *Krivično procesno pravo: uvod i opšti dio (četvrto izdanje),* 262.

55 Član 195. stav 3. ZKP BiH, član 195. stav 3. BD BiH, član 105. stav 3. ZKP RS.

56 Lj. Filipović ističe kako su sudski spisi puni takvih neodređenih izjava oštećenih vezanih za postavljanje imovinskopravnog zahtjeva o kojima se upravo zbog te neodređenosti nije moglo odlučiti u krivičnom postupku iako bi možda podaci krivičnog postupka pružali pouzdan osnov za njihovo potpuno ili djelimično presuđivanje. Vidi: Filipović, LJ., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku“*, 325.

57 *Ibid.*

58 Sijerčić-Čolić, H. et al. (2005.), *Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini,* 552

dokaze, a zakon obavezuje i tužitelja da prikupi dokaze o imovinskopravnom zahtjevu vezanom za krivično djelo (čl. 211. stav 1. ZKP FBiH).[59] Osim toga, sud će ispitati i optuženog o činjenicama vezanim za prijedlog ovlaštene osobe, te i on „kao tužena strana" može da stavlja prijedloge za izvođenje dokaza i utvrđivanje činjenica koje se odnose na imovinskopravni zahtjev.[60] Pravila o ocjeni dokaza krivičnog postupka primjenjuju se i za dokazivanje činjenica u vezi sa imovinskopravnim zahtjevom.

Odlučujući o imovinskopravnom zahtjevu sud može donijeti nekoliko odluka:

a) u presudi kojom optuženog oglašava krivim sud može oštećenom dosuditi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili djelimično, a za ostatak ga uputiti na parnični postupak,

b) ukoliko podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje, sud će oštećenog uputiti da imovinskopravni zahtjev u cjelini može ostvariti u parničnom postupku, te

c) kada donese presudu kojom se optuženi oslobađa optužbe ili kojom se optužba odbija ili kad rješenjem obustavi krivični postupak, uputit će oštećenog da imovinskopravni zahtjev može ostvarivati u parničnom postupku (čl. 212. ZKP FBiH).[61]

S obzirom na navedeno da se zaključiti kako sud o imovinskopravnom zahtjevu može pozitivno odlučiti, odnosno isti u potpunosti ili djelimično dosuditi, samo u slučaju kada donese presudu kojom optuženog oglašava krivim. Ukoliko donese neku od druge dvije presude ili rješenje o obustavi postupka čak i ako je optuženi priznao imovinskopravni zahtjev sud takav zahtjev ne može dosuditi, već će ovlaštenu osobu uputiti na parnicu.[62] Također, u nauci preovladava shvatanje da u situaciji kada krivični sud cijeni kako postavljeni zahtjev nije osnovan, on ipak ne bi mogao donijeti negativnu meritornu odluku,

59 Član 197. stav 1. ZKP BiH, član 197. stav 1. BD BiH, član 107. stav 1. ZKP RS.

60 *Ibid,* 557.

61 Član 198. ZKP BiH, član 198. BD BiH, član 108. ZKP RS.

62 Kunštek, E. u: Pavišić, B. (2013.), *Komentar Zakona o kaznenom postupku (drugo izdanje),* 408.

odnosno odluku kojom se takav zahtjev odbija,[63] nego bi ovlaštenu osobu ponovo morao uputiti na parnicu (u kojoj parnični sud može donijeti takvu odluku).[64]

Oštećeni može žalbom pobijati presudu zbog odluke o imovinskopravnom zahtjevu, no samo ukoliko je sud donio odluku suprotno zakonskim propisima.[65] S druge strane, ako sud u krivičnom postupku ne raspravi i ne odluči o njegovom zahtjevu, već ga uputi da takav zahtjev ostvaruje u parnici, oštećenom ne stoje na raspolaganju bilo kakva pravna sredstva za pobijanje takve odluke.[66] Formalno, on takvu odluku ne bi mogao pobijati iz razloga jer je sud postupio u skladu sa ovlaštenjima koja mu daje zakon. Osim toga, tradicionalna apologija ovakvog rješenja temelji se na činjenici da sud kada ne odlučuje o imovinskopravnom zahtjevu u krivičnom postupku isti ipak ne odbija, već ga upućuje da takav zahtjev može ostvariti u parnici. U stvari, sud o istom *de facto* meritorno i ne raspravlja, već samo donosi odluku da se takav predmet transferira na drugu sudsku jurisdikciju (parnicu), usljed čega oštećeni i nema interesa da izjavi žalbu.[67] Mišljenja smo kako oštećeni, iz ranije spominjanih razloga, ipak, ima znatno veći i pretežniji interes da se o njegovom imovinskopravnom zahtjevu odluči u krivičnom postupku, a ne u parnici, te bi mu stoga *de lege ferenda* trebalo omogućiti žalbu protiv ovakve sudske odluke, koja bi zbog toga morala biti obrazložena.[68] Dodatno, a kako ističu pojedini autori, perzistiranjem stava da se žalbom ne može napadati odluka krivičnog

63 Sijerčić-Čolić, H. (2012.), *Krivično procesno pravo, Knjiga I*, 242; Radulović, D. (2009.), *Krivično procesno pravo (drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje),* 19.

64 Istina, u literaturi se mogu naći i drugačija stajališta. Vidi: Šago, D., Pleić, M., *„Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku",* 586.

65 Bubalović, T., Pivić, N., *„Pravo oštećenog na imovinskopravni zahtjev u krivičnom postupku",* 555.

66 *Ibid.*

67 Simović, M., Simović, V. (2016.), *Krivično procesno pravo: uvod i opšti dio (četvrto izdanje),* 255.

68 Ovakvo mišljenje zastupaju i drugi autori. Vidi: Kunštek, E. u: Pavišić, B. (2013.), *Komentar Zakona o kaznenom postupku (drugo izdanje),* 393; Radulović, A., Šarin, D., *„Neke aktualne građanskopravne dimenzije kaznenog prava i sudovanja - ustavnopravni aspekti",* 106-107; Bubalović, T., Pivić, N., *„Pravo oštećenog na imovinskopravni zahtjev u krivičnom postupku",* 555; Šago, D., Pleić, M., *„Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku",* 587.

suda da neće raspravljati imovinskopravni zahtjev unutar krivičnog postupka, krivični sudovi se potiču na neraspravljanje takvog zahtjeva.[69] Na taj način se u potpunosti gubi *ratio* postojanja adhezionog postupka te isti poprima značenje nekog uzgrednog postupka efemernog značaja.

Također treba istači da je izmjenama i dopunama krivičnog zakonodavstva Federacije Bosne i Hercegovine iz 2009. godine uvedena mogućnost primjene instituta *medijacije* kao alternativnog načina rješavanja spora o postavljenom imovinskopravnom zahtjevu, koji bi, u načelu, mogao predstavljati brži, jednostavniji i jeftiniji put rješavanja istog u odnosu na sudski postupak, te doprinijeti rasterećenju pravosuđa.[70] Prijedlog za provođenje postupka medijacije povodom imovinskopravnog zahtjeva mogu dati sud, oštećeni, optuženi i njegov branilac kada ocjene da bi rješavanje zahtjeva u ovoj vrsti postupka bilo svrsishodno.[71]

Konačno, ovlaštena osoba, odnosno oštećeni može u krivičnom postupku predložiti da se njegovo potraživanje koje proizilazi iz imovinskopravnog zahtjeva osigura određivanjem *privremenih mjera osiguranja*, jer ukoliko zbog nepostojanja imovine optuženog ili njene nedovoljnosti ne bi mogao namiriti svoje potraživanje, samo usvajanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku oštećenom ne bi bilo od velike koristi.[72]

Ove mjere se određuju u skladu sa odredbama koje važe za izvršni postupak (član 216. stav 1. ZKP FBiH)[73] S tim u vezi, ovlaštena osoba, odnosno oštećeni kao predlagač osiguranja u svom prijedlogu za određivanje privremene mjere mora istači zahjev u kojem će tačno označiti potraživanje čije se osiguranje traži, odrediti kakvu mjeru traži kao i njeno trajanje, predmet osiguranja te, kada je to potrebno, sredstva osiguranja. Također, u prijedlogu se moraju navesti i činjenice na kojima se zasniva zahjev za određivanje privremene mjere te

69 Radulović, A., Šarin, D., *„Neke aktualne građanskopravne dimenzije kaznenog prava i sudovanja - ustavnopravni aspekti“*, 106.

70 Sijerčić-Čolić, H. (2012.), *Krivično procesno pravo, Knjiga I*, 243.

71 Član 212. ZKP FBiH, član 198. ZKP BiH, član 198. ZKP BD BiH, član 108. ZKP RS.

72 Pavišić, B., 409.

73 Član 202. stav 1. ZKP BiH, član 202. stav 1. ZKP BD BiH, član 112. stav 1. ZKP RS.

predložiti dokazi kojima se ti navodi potkrepljuju.[74] O privremenoj mjeri odlučuje sud. Da bi sud udovoljio prijedlogu i odredio mjeru osiguranja predlagač treba učiniti vjerovatnim postojanje svoje tražbine, te da postoji opasnost da će bez takve mjere optuženi spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva, time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti ili na drugi način nedozvoljeno raspolagati.[75] Neke od mjera koje bi sud, primjera radi, mogao odrediti su: zabrana otuđenja ili opterećenja pokretne stvari te njeno oduzimanje i povjeravanje na čuvanje predlagaču osiguranja ili trećoj osobi, zabrana otuđenja ili opterećenja nepokretne stvari ili stvarnih prava uz odgovarajuće zabilježbe tih zabrana u zemljišnim knjigama, te oduzimanje i polaganje gotovog novca i hartija od vrijednosti u sud.[76] Protiv rješenja kojim se određuje jedna ili više privremenih mjera osiguranja može se izjaviti posebna žalba koja ne zadržava izvršenje rješenja (član 216. stav 2. ZKP FBiH)[77]

4. ISTRAŽIVANJE O PRIMJENI IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTJEVA, PRIVREMENIH MJERA I MEDIJACIJE U PRAKSI SUDOVA NA PODRUČJU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Premda se, generalno, u domaćoj nauci krivičnog procesnog prava susreće jako skroman broj radova koji su za osnovni predmet istraživanja imali institut imovinskopravnog zahtjeva, ova istraživanja su se uglavnom ograničavala na analizu referentnog legislativnog okvira kojim je uređen dati institut. Tek mali broj autora određenu istraživačku pozornost posvetio je načinu i obimu primjene imovinskopravnog zahtjeva u sudskoj praksi. U tom smislu treba spomenuti rad Lj. Filipović koja je dala ozbiljan kritički osvrt u pogledu primjene datog instituta u praksi domaćih sudova, na temelju kojeg se može izvesti i

74 Član 242. Zakona o izvršnom postupku BiH (Službeni glasnik broj18/03).

75 Uporedi član 245. Zakona o izvršnom postupku BiH.

76 Za ostale mjere osiguranja u zavisnosti od vrste potraživanja vidi odredbe član 246. i 248. Zakona o izvršnom postupku BiH.

77 Član 202. stav 2. ZKP BiH, član 202. stav 2. ZKP BD BiH, član 112. stav 2. ZKP RS.

zaključak kako sudovi u našoj zemlji u prilično ograničenom obimu (pozitivno) odlučuju po prijedlogu za ostvarenje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku.[78] S druge strane, prema nama dostupnim saznanjima nisu vršena bilo kakva kvantitativna istraživanja o obimu primjene i načinu rješavanja imovinskopravnog zahtjeva u domaćoj sudskoj praksi.

S tim u vezi, autorima ovog rada se činilo zanimljivim istražiti kakav je stvarni položaj oštećenog u odnosu na prikazana zakonska prava, odnosno koliko često i u kom obimu su u krivičnim predmetima u kojima su evidentirani oštećeni od strane tih osoba postavljani predmetni zahtjevi, te kako se je o njima očitovao nadležni sud. Istraživanje je provedeno na istraživačkom uzorku od 760 sudskih predmeta, završenih u periodu od 2011. do 2015. godine pred različitim sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine. Predmetni uzorak obuhvatio je dva subuzorka: prvi koji se je odnosio na predmete koji su procesuirani pred općinskim sudovima (N=600) i drugi pred kantonalnim sudovima (N=160). Isto je realizirano na način da su svim općinskim (31) i kantonalnim (10) sudovima na području ovog entiteta distribuirani upitnici sa određenim brojem istraživačkih pitanja, pri čemu je svaki sud metodom slučajnog uzorka trebao analizirati i dostaviti nam podatke za ukupno dvadeset predmeta, odnosno po četiri predmeta u svakoj godini koja je obuhvaćena periodom posmatranja. Tražene podatke nisu dostavili jedino Općinski sud u Kiseljaku i Kantonalni sud u Sarajevu. Dodatno, Kantonalni sud u Odžaku i Kantonalni sud u Goraždu umjesto za dvadeset dostavili su podatke za po deset analiziranih predmeta, tako da je istraživački subuzorak za kantonalne sudove umjesto planiranih 200 obuvatio 160 sudskih predmeta.

78 Filipović, Lj., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku“*, 324-327.

Tabela 1. IPZ - Općinski sudovi u FBiH

R/b	Godina u kojoj su predmeti završeni	Broj pregledanih predmeta	Broj oštećenih lica	Broj postavljenih IPZ		Odlučeno u cjelosti / %		Odlučeno djelimično / %		Oštećeni upućen na parnicu / %	
1.	2011.	120	160	95	59%	12	13%	2	2%	81	85%
2.	2012.	120	175	102	58%	14	14%	3	3%	85	83%
3.	2013.	120	191	121	63%	19	17%	5	4%	97	80%
4.	2014.	120	146	88	60%	13	15%	4	5%	71	81%
5.	2015.	120	158	109	68%	20	18%	6	6%	83	76%
Ukupno		600	830	515	62%	78	15%	20	4%	417	81%

Na temelju podataka prezentiranih u tabeli 1. može se uočiti kako je u *općinskim sudovima* u Federaciji Bosne i Hercegovine od 600 analiziranih predmeta u kojima je evidentiran oštećeni imovinskopravni zahtjev postavljen u 515 predmeta, odnosno 85% slučajeva. Ukoliko se broj postavljenih zahtjeva posmatra u odnosu na broj oštećenih lica onda je taj udio manji i iznosi 62 %. O postavljenom imovinskopravnom zahtjevu u krivičnom postupku u cjelosti je odlučeno u 78 predmeta (15%), a djelimično u 20 predmeta (4%). S druge strane, u čak 417 predmeta ili 81% slučajeva oštećeni je u cjelosti upućen na parnicu. Imajući u vidu procenat oštećenih koji su od strane krivičnog suda upućeni da svoj zahtjev ostvaruju u parnici bilo bi *pro futuro* interesanto istražiti koliki broj oštećenih je zaista i iskoristio takvu mogućnost.

Tabela 2. IPZ - Kantonalni sudovi u FBIH

R/b	Godina u kojoj su predmeti završeni	Broj pregledanih predmeta	Broj oštećenih lica	Broj postavljenih IPZ		Odlučeno u cjelosti / %		Odlučeno djelimično / %		Oštećeni upućen na parnicu / %	
1.	2011.	32	38	29	76%	2	7%	9	31%	18	62%
2.	2012.	32	41	32	78%	4	12%	1	3%	27	85%
3.	2013.	32	51	30	58%	4	13%	0	0%	26	87%
4.	2014.	32	45	28	62%	5	17%	1	4%	25	89%
5.	2015.	32	41	34	82%	7	20%	3	9%	24	71%
Ukupno		160	216	153	70%	22	15%	14	9%	117	76%

Pred *kantonalnim sudovima* od ukupno analiziranih 160 predmeta u kojima je evidentiran oštećeni imovinskopravni zahtjev je postavljen u 153 predmeta ili 95%**.** S obzirom da se i pred ovim sudovima u pojedinim predmetima pojavljivao veći broj oštećenih lica, ukoliko se broj postavljenih zahtjeva posmatra u odnosu na broj takvih lica (216) onda je procentualni udio istih još i manji i iznosi 70%. O postavljenom imovinskopravnom zahtjevu u cjelosti je odlučeno u 22 predmeta (15**%**), a djelimično u 14 predmeta ili 9**%.** Oštećeni je u cjelosti upućen na parnicu u 117 predmeta ili 76% slučajeva.

Na kraju, na temelju podataka iz tabele 3. moguće je dobiti sumarni uvid o obimu primjene imovinskopravnog zahtjeva od strane oštećenog te načinima odlučivanja svih sudova čiji su okončani predmeti činili naš istraživački uzorak, ali i kratki komparativni pregled osnovnih vrijednosti za dva spomenuta subuzorka.

Tabela 3. IPZ- općinski i kantonalni sudovi u FBiH (komparacija)

R/b	Vrsta sudova	Broj pregledanih predmeta	Broj oštećenih lica	Broj postavljenih IPZ		Odlučeno u cjelosti / %		Odlučeno djelimično / %		Oštećeni upućen na parnicu / %	
1.	općinski sudovi	600	830	515	62%	78	15%	2o	4%	417	81%
2.	kantonalni sudovi	160	216	153	70%	22	15%	14	9%	117	76%
3.	Ukupno FBiH	760	1046	668	63 %	100	15%	36	5%	534	80%

Od analiziranih 760 sudskih predmeta koji su u razdoblju od 2011. do 2015. godine završeni pred općinskim i kantonalnim sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine a u kojima se pojavljivao oštećeni, imovinskopravni zahtjev je postavljen u 668 predmeta ili 87%. Ukoliko se broj postavljenih zahtjeva posmatra u odnosu na broj oštećenih lica (1046) onda je taj udio nešto manji i iznosi 63%. O postavljenom imovinskopravnom zahtjevu u cjelosti je odlučeno u 100 predmeta ili 15%, a djelimično u 36 predmeta ili 5%. Oštećeni je u cjelosti upućen na parnicu u 534 predmeta ili 80% slučajeva.

Ukoliko se, pak, kompariraju dva subuzorka, primjetno je kako je procentualni udio postavljenih imovinskopravnih zahtjeva pred kantonalnim sudovima nešto veći nego pred općinskim sudovima, neovisno da li se taj udio posmatra u odnosu na broj predmeta (10%) ili oštećenih lica (8%). Takvo što bi se moglo objasniti činjenicom da su kantonalni sudovi stvarno nadležni za procesuiranje težih krivičnih djela čije su i posljedice teže, usljed čega su oštećeni dodatno motivirani za postavljanje imovinskopravnog zahtjeva. Također, i procentualni udio predmeta u kojima je u potpunosti ili djelimično odlučeno o imovinskopravnom zahtjevu u krivičnom postupku pred kantonalnim sudovima za 5% je veći nego pred općinskim sudovima.

No, generalno, dobivene vrijednosti na razini cijelog istraživačkog uzorka posmatrano iz perspektive zaštite prava oštećenog su pri-

lično nepovoljne. Naime, iako je udio postavljenih imovinskopravnih zahtjeva u odnosu na broj predmeta u kojima je evidentiran oštećeni relativno visok (87%), podaci o omjeru postavljenih zahtjeva u odnosu na broj oštećenih lica su znatno skromniji, te pokazuju kako više od jedne trećine oštećenih, tačnije njih 37%, nije koristilo zakonsku mogućnost za podnošenje prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku. Takvo što iznenađuje imajući u vidu ranije spominjane benefite rješavanja ovakvog zahtjeva u krivičnom u odnosu na parnični postupak. Ipak, još nepovoljniji je nalaz da je postavljeni imovinskopravni zahtjev u potpunosti ili djelimično riješen tek u svakom petom krivičnom predmetu, dok su u 4/5 takvih predmeta oštećeni upućeni da naknadu štete proisteklu iz određenog krivičnog djela ostvaruju u parničnom postupku, usljed čega su u ovoj vrsti postupka bili izloženi mogućoj sekundarnoj viktimizaciji, dodatnim finansijskim troškovima i neizvjesnom trajanju datog postupaka, odnosno značajnom protoku vremena za eventualno namirenje štete, povrat stvari ili poništenje određenog pravnog posla.

Na kraju, poseban segment našeg istraživanja obuvatila su i pitanja primjene *privremenih mjera osiguranja imovinskopravnog zahtjeva i medijacije u krivičnom postupku povodom istog*. Istraživanje je obuhvatilo *sve završene krivične predmete u periodu od 2011. do 2015. godine* na nivou općinskih i kantonalnih sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine. Svi općinski (30) i kantonalni (9) sudovi koji su aktivno participirali u istraživanju su u pogledu ovih istraživačkih pitanja dostavili odgovore kako u naznačenom periodu s obzirom da nije bilo takvi prijedloga ni jedan predmet nije upućen na medijaciju, niti je izdata privremena mjera osiguranja imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku, odnosno nije podnesen ni jedan prijedlog za osiguranje istog, što nesumnjivo dokazuje da zakonske odredbe o primjeni ovih instituta treba dopuniti ili promijeniti ili pak poduzeti mjere odgovarajuće edukacije profesionalne i opće javnosti, a kako bi se povećala njihova primjena u praksi.

ZAKLJUČAK I PRIJEDLOZI DE LEGE FERENDA

Imajući u vidu da je tokom posljednje velike reforme domaćeg krivičnog procesnog zakonodavstva iz 2003. godine procesna pozicija oštećenog značajno oslabljena, ovlaštenje na ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku predstavlja jedno od (naj)značajnijih ovlaštenja koja pozitivno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini nudi ovom sporednom subjektu krivičnog postupka. Pa i pored značajnih prednosti koje rješavanje ovakvog zahtjeva u krivičnom postupku ima u odnosu na rješavanje istog u građanskoj parnici, rezultati istraživanja koji su prezentirani u ovom radu pokazuju kako sudovi u Federaciji Bosne i Hercegovine o predmetnom zahtjevu u krivičnom postupku potpuno ili djelimično odlučuju u prilično ograničenom obimu.

Pogotovo iznenađuje činjenica da više od jedne trećine oštećenih lica koja su evidentirana u istraživačkom uzorku nije uopće postavilo prijedlog za ostvarivanje datog zahtjeva u ovoj vrsti postupka. Za pretpostaviti je kako je jedan od mogućih uzroka zašto oštećeni nisu postavljali ovakav prijedlog u krivičnom postupku nedovoljna informiranost oštećenih o svim benefitima rješavanje ovog pitanja u predmetnom postupku u odnosu na njihovo rješavanje u građanskoj parnici. Stoga bi *de lege ferenda* zakonske odredbe kojima je definirana obaveza pojedinih subjekata (ovlaštenih službenih osoba, tužitelja i suda) da pouče oštećenog o mogućnosti postavljanja prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva trebalo novelirati na način da se ti subjekti obavežu da oštećenog pouče i o svim prednostima rješavanja ovakvog zahtjeva u krivičnom postupku. Dodatno, spomenute odredbe bi trebalo novelirati još u najmanje dva pravca kako bi pouka oštećenom o pravu na postavljanje imovinskopravnog zahtjeva bila potpuna i određena. Prije svega, trebalo bi obavezati spomenute subjekte da oštećenog pouče da može podnijeti prijedlog za privremenu mjeru osiguranja imovinskopravnog zahtjeva, jer je nedostatak ovakve pouke, s obzirom da je ne normira pozitivno zakonodavstvo, jedan od mogućih uzročnika zašto se ove mjere ne predlažu niti određuju u domaćoj sudskoj praksi. Na kraju, *pro futuro* bi trebalo normirati da data pouka treba sadržavati i upute oštećenom da jasno i određeno postavi svoj prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva, odnosno da odredi da li se taj prijedlog odnosi na naknadu štete, po-

vrat stvari ili poništenje pravnog posla, da konkretizira o kojoj vrsti i visini štete se radi, da specificira određenu stvar ili pravni posao čiji se povrat ili poništenje zahtjeva, te da podnese odgovarajuće dokaze. Naime, prethodno je isticano kako pojedini domaći autori navode da su sudski spisi puni neodređenih izjava oštećenih vezanih za postavljanje imovinskopravnog zahtjeva o kojima se upravo zbog te neodređenosti nije moglo odlučiti u krivičnom postupku.

Ipak, postoji sasvim opravdana bojazan da ovakva vrsta pouke sama za sebe ne bi u značajnijoj mjeri doprinijela kvalitetnijem određenju imovinskopravnog zahtjeva kao procesnoj pretpostavci za odlučivanje o istom u krivičnom postupku. Naime, čak i da je informiran o toj činjenici prilično je upitno da li bi oštećeni koji nema odgovarajuća pravna znanja mogao samostalno valjano odrediti imovinskopravni zahtjev te prikupiti odgovarajuće dokaze. Stoga bi trebalo zakonom predvidjeti pravo oštećenog koji nije u mogućnosti da angažira punomoćnika da mu se na teret budžetskih sredstava dodjeli takav punomoćnik koji bi mu pomagao u ostvarivanju imovinskopravnog zahtjeva. Time bi se bar donekle ojačala trenutna procesna pozicija oštećenog u krivičnom postupku, ali i stvorile realne pretpostavke za učestalije rješavanje odnosnog zahtjeva u ovoj vrsti postupka.

Također, u literaturi se ističe kako sudovi prilično ekstenzivno tumače relevantne zakonske odredbe i olahko izvode zaključke o tome da bi odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu znatno odugovlačilo krivični postupak, te temeljem toga oštećenog upućuju na parnicu. Stoga bi date odredbe trebalo precizirati kako bi se reducirala ovakva sudska praksa. Osim toga, odnosna sudska praksa je bar djelimično posljedica i trenutno važećeg zakonskog okvira shodno kojem u situaciji kada sud u krivičnom postupku ne raspravi i ne odluči o imovinskopravnom zahtjevu oštećenog, već ga uputi da takav zahtjev ostvaruje u parnici, oštećenom ne stoje na raspolaganju bilo kakva pravna sredstva za pobijanje takve odluke. Mišljenja smo da ovakvo rješenje ograničava efikasno odlučivanje o ovom zahtjevu u praksi, te se priklanjamo shvatanjima kako bi *de lege ferenda* trebalo predvidjeti da je sud u ovakvim slučajevima dužan donijeti obrazloženu odluku o upućivanju oštećenog na parnicu, na koju bi oštećeni i stranke imale pravo žalbe.

Dodatno, s obzirom da rezultati sprovedenog istraživanja pokazuju kako se medijacija kao alternativni način rješavanja „sporova" povodom imovinskopravnog zahtjeva uopće ne primjenjuje u sudskoj praksi, nadležna tijela bi trebala sprovesti odgovarajuća istraživanja o uzrocima takvog stanja, te u zavisnosti od potreba izvršiti izmjene i(li) dopune referentog normativnog okvira ili uvesti određene organizacione novine kako bi primjena ovog instituta zaživjela u praksi.

Na kraju, po uzoru na uporedna zakonodavstva trebalo bi napraviti zakonsku distinkciju između pojmova oštećenog i žrtve krivičnog djela, te predvidjeti pravo žrtve (za početak bar povodom određenih krivičnih djela i pod određenim uslovima) na nadoknadu štete (kompenzaciju) iz javnih sredstava, odnosno posebnih državnih fondova. To bi bio brži način za njeno obeštećenje u odnosu na postupak dosuđenja imovinskopravnog zahtjeva, a pogotovo u odnosu na nadoknadu štete koju bi žrtva morala ostvarivati u parnici. Osim toga, takvo što bi predstavljalo i sigurniji put za namirenje žrtve, imajući u vidu da dosuđenje imovinskopravnog zahtjeva ili donošenje odgovarajuće presude u parnici nije garant da će ona biti i stvarno obeštećena, posebno u situaciji kada učinitelj kao tuženi ne raspolaže sa imovinom koja bi bila predmet izvršenja. Naravno, formiranje spomenutih fondova predstavljalo bi znatno finansijsko opterećenje i obavezu za državu. No, takva obaveza ima osnova u činjenici da je država dužna brinuti se o sigurnosti svojih građana, te u slučaju kada ne uspije u tome i dođe do učinjenja krivičnog djela na štetu žrtve, država bi toj istoj žrtvi trebala nadoknaditi bar određenu (djelimičnu) štetu. Štaviše, ovakav način namirenja žrtava ima uporište i u pojedinim dokumentima Evropske Unije i Vijeća Evrope,[79] te bi formiranje ovakvih fondova uz donošenje provedbenih propisa predstavljao put usklađivanja domaćeg prava sa njihovom pravnom stečevinom. Kao svojevrsni orjentir za uspostavu odnosnog načina

79 Tu se prije svega misli na *Evropsku konvenciju o naknadi štete žrtvama nasilnih krivičnih djela iz 1983. (Vijeća Evrope)* i Direktiva Vijeća 2004/80/EZ o naknadi štete žrtvama kaznenih djela iz 2004. kao dokument Evropske Unije. Uporedi: Tomašević, G., Pajčić, M., *„Subjekti u kaznenom postupku, pravni položaj žrtve i oštećenika u novom kaznenom postupku"*, 848-849, Burić, Z., *„Novi položaj žrtve u kaznenom postupku – u povodu obveze transponiranja direktive 2012/29/EU u hrvastki kaznenopravni sustav"*, 388.

obeštećenja žrtava mogao bi poslužiti hrvatski model normiran *Zakonom o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela.*[80]

Uvažavanjem spomenutih prijedloga stvorile bi se pretpostavke da oštećeni, odnosno žrtve krivičnih djela u Federaciji Bosne i Hercegovine pored satisfakcije koju dobijaju procesuiranjem i sankcioniranjem učinitelja, u budućnosti u većem obimu budu zadovoljene i kroz efikasniju nadoknadu štete ili otklanjanje drugih posljedica koje su nastale učinjenjem krivičnog djela.

LITERATURA

1. Bergelson, V. (2009.), *Victim"s Rights an Victim"s Wrongs: Comparative Liability and Criminal Law,*Stanford University Press,
2. Bejatović, S., Jovanović, I (ur.) (2015.), *Glavni pretres i suđenje u razumnom roku: regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni,* Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd.
3. Beloof, D., *„The Third Model of Criminal Process: The Victim Participation Model",* Utah Law Review, no. 2/1999,
4. Bubalović, T., Pivić, N., *„Pravo oštećenog na imovinskopravni zahtjev u krivičnom postupku",* Pravna riječ, Banja Luka, br. 37, 2013,
5. Bubalović, T., Pivić, N. (2014.), *Krivično procesno pravo, Posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, Zenica,
6. Bubalović, T., Pivić, N. (2016.), *Krivično procesno pravo: opći dio*, Pravni fakultet u Univerziteta u Zenici, Zenica,
7. Bukovac Puvača, M., *„Državne naknade žrtvama kaznenih djela u Republici Hrvatskoj",* Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 34, br. 1/2013,
8. Burić, Z., *„Položaj žrtve u hrvatskom i makedonskom kaznenom procesnom pravu kroz prizmu okvirne odluke o položaju žrtava u kaznenom postupku",* Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61, br. 2/2011,

80 Vidi više u: Bukovac Puvača, M., *„Državne naknade žrtvama kaznenih djela u Republici Hrvatskoj",* Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 34, br. 1/2013, 333-357.

9. Burić, Z., *„Novi položaj žrtve u kaznenom postupku – u povodu obveze transponiranja direktive 2012/29/EU u hrvatski kaznenopravni sustav“,* Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, br. 2/2015,
10. Ćopić, S. (2015.), *Restorativna pravda i krivičnopravni sistem: teorija, zakonodavstvo i praksa,* Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd,
11. Dautbegović, A., Pivić, N., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine“*, Anali Pravnog fakulteta u Zenici, br. 5, 2010,
12. Filipović, Lj., *„Položaj oštećenog u krivičnom postupku“*, Pravo i pravda, Sarajevo, god. VIII, br. 1/2009,
13. Hall, M. (2012.), *Victim of Crime: Policy and Practice in Criminal Justice,* Routladge, London-New York,
14. Johnstone, G., Van Ness, D. (eds.) (2011.), *Handbook of Restorative Justice,* Willan Publishing,
15. Ilić, G., *„O položaju oštećenog u krivičnom postupku“,* Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, god. LX, br. 1/2012,
16. Kaleb, Z., *„Novo uređenje instituta oduzimanja imovinske koristi prema noveli Kaznenog zakona s osvrtom na dosadašnju sudsku praksu: usporedba s odlukom o imovinskopravnom zahtjevu“,* Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 10, br. 2/2003,
17. Krapac, D. (2000.), *Kazneno procesno pravo,* Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb,
18. Letschert, R.,Van Dijk, J. (eds.) (2011.), *The New Faces of Victimhood: Globalization,Transnational Crimes and Victim Rights,* Springer,
19. Packer, H., *„Two Models of The Criminal Process“,* University of Pennsylvania Law Review, vol. 113, no. 1/1964,
20. Pavišić, B. i saradnici (2011.), *Kazneno postupovno pravo (četvrto izdanje),* Dušević&Kršovnik, Rijeka,

21. Pavišić, B. (2013.), *Komentar Zakona o kaznenom postupku*, Drugo izdanje, Dušević&Kršovnik, Rijeka,
22. Radulović, D. (2009.) *Komentar Zakona o krivičnom postupku Crne Gore,* Pravni fakultet Univerziteta Crne Gore, Podgorica,
23. Radulović, D. (2009.), *Krivično procesno pravo (drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje),* Pravni fakultet u Podgorici, Podgorica,
24. Radulović, A., Šarin, D., „*Neke aktualne građanskopravne dimenzije kaznenog prava i sudovanja - ustavnopravni aspekti",* Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37, br. 1/2016,
25. Ruggeri, S. (ed.) (2015.), *Human Rights in European Criminal Law: New Developments in European Legislation and Case Law after the Lisabon Treaty,* Springer,
26. Sijerčić-Čolić, H. et al. (2005.), *Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini,* Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija, Sarajevo,
27. Sijerčić-Čolić, H. (2012.), *Krivično procesno pravo, Knjiga I*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, treće dopunjeno i izmijenjeno izdanje,
28. Simović, M., Simović, V. (2016.), *Krivično procesno pravo: uvod i opšti dio (četvrto izdanje),* Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću, Bihać,
29. Stickels, J., „*The Victim Satisfaction Model of the Criminal Justice System"*, Journal of Criminology and Criminal Justice Research&Education, vol. 2, no. 1/2008.,
30. Strang, H. (2002.), *Repair or Revange: Victims and Restorative Justice,* Oxford: Claredon Press,
31. Šago, D., Pleić, M., „*Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku"*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 33, br. 2/2012,
32. Tomašević, G., Pajčić, M., „*Subjekti u kaznenom postupku, pravni položaj žrtve i oštećenika u novom kaznenom postupku"*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 15., br. 2/2008.

PROPERTY CLAIM TO THE INJURED PARTY IN THE LEGISLATION AND JURISPRUDENCE IN THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

ABSTRACT

The paper describes the procedural position of the injured party in the criminal procedure legislation of the Federation of Bosnia and Herzegovina in the context of a property claim. In that regard, was analyzed its legal nature, preconditions for the application, the procedure and the way of decision making. Also, were analyzed the legal requirements and procedures for the application of temporary guarantee measures of this requirement, and mediation between the injured party and the accused regard to compensation for a crime. At the same time were conducted and empirical research on the application of these institutes in the courts in the Federation of Bosnia and Herzegovina. It was found that the courts in a relatively small number of cases decide on the request for property claim in the criminal proceedings, and that does not apply temporary measures for its insurance nor institute mediation. At the end the authors have offered certain proposals de lege ferenda.

Key words: *injured party in criminal procedure, property claim, temporary measures, mediation.*